

Nekroloji :

DOÇ.DR. MÜRÜVVET KURHAN: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TARİH BÖLÜMÜ'NÜN VAKİTSİZ KAYAN YILDIZI¹

GÜMEÇ KARAMUK

Sevgili arkadaşım Mürüvvet Kurhan'ın aramızdan ayrılışının birinci yılında, emeği geçtiği *Belleten*'de² anılması, büyük bir anlam taşımaktadır. Sadece meslek hayatındaki nitelikli düzeyi ile değil, her şeyin de ötesinde, müstesna kişiliği ile, kendisini tanıma mutluluğu ve onuruna erişen herkesin gönlünde ve zihninde derin izler bırakan Doç.Dr. Mürüvvet Kurhan, resmî kayıtlarda 29.3.1943 olarak gözükse de, kendisinden öğrendiğime göre, 15.7.1945 tarihinde Adana'da doğdu.

"La notion de chef dans les romans d'Antoine de Saint-Exupéry" başlıklı lisans tezi ile 1968'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra, ikinci lisans diplomasını "La préparation du Premier Régime constitutionnel dans l'Empire Ottoman (1876-1878)" adlı çalışmayla Aix-Marseille I Üniversitesi'nin (Université de Provence) Institut d'Etudes Politiques'inde kazandı. Aynı üniversitenin Edebiyat Fakültesi'nde (Faculté des Lettres) "L'Influence de la littérature française sur le roman turc du XIXe et du début du XXe siècle" adlı tez ile 1972 yılında doktora derecesini alarak 1972-1976 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olarak çalıştı.

Türkiye'nin seçkin genç diplomatlarından olan eşi, rahmetli Hüsni Kurhan'ın yurt dışında göreve tayin edilmesi üzerine üniversitedeki görevin-

¹ En yakın arkadaşları arasında kendisiyle en geç tanışarlardan biri olduğumdan, öğrencilik ve ilk görev yılları hakkındaki bilgilerimi, kendisinden, kızlarından ve kendisine daha öğrencilik yıllarından beri yakın olan arkadaşlarından duyduklarıma dayandırmak zorundayım. Özellikle değerli arkadaşlarımız Sayın Nilgün Tümer'e (Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Birimi), Sayın Prof.Dr. Ali Kaş'a (Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), ve Sayın Prof.Dr. Özkan İzgi'ye (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü) verdikleri değerli bilgilerden dolayı müteşekkirim.

² Değerli makalelerini bu dergide bastırmasının yanı sıra, önceki yıllarda *Belleten*'in "İçindekiler" başlıklarının Fransızca'ya çevrilmesini üstlendiğini, Bölüm Başkanımız Sayın Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız'dan öğrendim.

den ayrıldıktan sonra, her buldukları ülkenin dilini ve kültürünü öğrenmeye özen gösterdi. Son olarak Suudi Arabistan'da geçirdikleri diplomatik görev yıllarında, İskenderiye ve Kahire'de evrensellik kazanan yapıtları temellendirdiğini bildiği Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın soyundan (Mehmed Said Paşa'nın torunlarından, Said Halim Paşa'nın yeğeninin oğlu) olan eşinin tarihten kaynaklanan bağlarından da esinlenerek, Mısır'ın tarihi ve kültürüne duyduğu ilgiyi derinleştirdi. Zaman içinde bu ülkenin Eskiçağ kökenlerine yoğunlaştı; nitekim bu konu çerçevesi O'nun uzmanlık alanına dönüşmüştür. Çok sevdiği eşini genç yaşta kaybettiğinde, iki kızı, Yazbukey ve Emel, ile Türkiye'ye döndü ve 1987 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1988'de Yardımcı Doçent, 1996'da Doçent oldu. Ömrünün sonuna kadar buradaki hizmetini, sayısız öğrenci yetiştirerek ve uzmanlaştığı alanda çok değerli araştırmalar yayımlayarak sürdürdü. Bölümümüzdeki faaliyetinin yanı sıra 1988'de Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Fransızca Birimi'nde ders verdi, 1988-1994 yılları arasında Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nda görevlendirildi, 1997-1999 yılları arasında da Bilkent Üniversitesi Uygulamalı Yabancı Diller Yüksekokulu'nda Fransızca ve İngilizce çeviri dersleri üstlendi. Sohbetlerimizde bana, Salı gününü sevmediğini, hayatında yaşadığı en büyük acıların Salı gününe rastladığını söylemişti. Bölümümüzdeki son dersini verdiği 30 Kasım 1999 Salı gününün akşamında hastaneye kaldırıldı ve 3 Aralık 1999 Cuma günü toprağa verildi.

Uzmanlık alanının ötesinde, Romanistik ve Siyaset Bilimi yüksek öğrenimleriyle engin dil bilgisinin oluşturduğu birikimini, verdiği derslerde ve yönettiği tezlerde yansıtan Mürüvvet Kurhan, Bölümümüzde çalıştığı on iki yıl içinde Lisans düzeyinde "İlkçağ Tarihi", "İlkçağ Medeniyeti", "Yeniçağ Tarihi", "Yeniçağ Medeniyeti", "Yakınçağ Tarihi", "Yakınçağ Medeniyeti", "Yakınçağ Tarihi Prosemineri", "Çağdaş Dünya Tarihi Semineri", "Yeniçağ Avrupa Tarihi", "Yeniçağ Avrupa Medeniyeti", "Rusya ve Kafkasya Tarihi", "Diplomasi Tarihi" ve "Ortadoğu Tarihi" derslerini, Yüksek Lisans düzeyinde "İlkçağ Medeniyetleri", "Yeniçağ Tarihi", "Türk Yenileşme Tarihi" ve "Uluslararası İlişkiler" derslerini, Doktora düzeyinde de "XX. Yüzyılda Dünyadaki Değişimler" ve "Avrupa Devrimleri" derslerini verdi. Yönettiği Yüksek Lisans ve Doktora tezleri de bu geniş ufku yansıtmaktadır: *Kanuni Sultan Süleyman'ın Akdeniz Siyasetinin Sebepleri ve Geçirdiği Safhaları*, *Yavuz Sultan Selim'in Mısır Politikası*, *XVI. Yüzyılda Osmanlı Devlet Yönetiminde Vezir-i*

Azamlar ve Siyasi Etkileri, Hellenistik Devirde Yunan Ekonomisi, Kıbrıs Türk Milliyetçiliğinin Gelişimi, İdil-Ural Sahasında Ceditçi Sosyalistlerin Faaliyetleri (1905-1938), İngiliz Hakimiyetinde Mısır (1882-1914) konulu Yüksek Lisans tezlerinin yanı sıra, *Şanizade Mehmed Ataullah Efendi'nin Tarihçiliği* konulu Doktora tezini yönetmiştir. Henüz tamamlanmamış bir Yüksek Lisans tezini de yönetmekteydi: *Kolonizasyon Çağı'nın Sonu ve Cemal Abdü'n Nasır*.

Uzmanlık alanının ağırlık noktası Eski Mısır inanç sistemiydi. Ejiptoloji'nin tarihsel oluşumu ve gelişimini sergileyerek başlayan "Eski İmparatorluk Devrinde Tanrı Rê" (*Bulleten* LVII/218) adlı makalesinde konuyu Piramit ve Sanduka Metinlerinden yola çıkarak kronolojik bir çerçeve içinde incelemiştir. "Eski Mısır Orta İmparatorluk Devrinde Siyasî ve Dinî Durum" (*Bulleten* LVII/220), Orta İmparatorluğun siyasal tablosu ve yapılanmasıyla birlikte, merkezî yönetimin yerini feodal dağılmanın almasına bağlı olarak Tanrı Rê'den başka Tanrıların da güçlenmesine rağmen, Rê'nin üstün konumunun, bu Tanrıların, başta Amon ve Oziris olmak üzere, kendisiyle özdeşleştirilmeleri sayesinde devam edişini açıklamaktadır. Zamanın akışı içinde kimliği daha da karmaşıklaşan Tanrı Rê'nin yaratıcılık işlevi "Asırlar Boyu Tanrı Rê" (*Bulleten* LVIII/221) başlıklı çalışmada araştırılmıştır. "Eski Mısır Kralliyet Tanrısı Ptah" (*Bulleten* LVIII/222) adlı incelemede Mısır Krallığı'nın birlik simgesi olarak siyasal üstünlüğü yüzyıllar boyu süren, dinsel üstünlüğü de zaman zaman görülen Ptah'ın tasavvur ve kelâma dayalı yaratıcılığı ele alınmıştır. "İmparatorluk Tanrısı Amon" (*Bulleten* LIX/226) başlıklı araştırma, Ptah ve Rê'den sonra üçüncü ve sonuncu İmparatorluk tanrısı olan Amon'un siyasetle iç içe gelişen kültürünü ve Amon Ruhban sınıfının teokratik devlet yapısındaki ağırlığını inceleyen kapsamlı bir çalışmadır.

Oldukça karmaşık bir konuyu son derece berrak bir dille açıklayan bu araştırmalar, Mürüvvet Kurhan'ın gelecek için öngördüğü büyük bir çalışmaya temel oluşturacaktı: *Eski Mısır'da Monoteizm*. Çok sayıda kültü barındıran Mısır inanç sisteminin, zamanın akışı içindeki soyutlaşmasıyla, Yakındoğu kitap dinlerine uzanan yol üzerinde oynadığı rolü incelemeyi hedefliyordu. Ne yazık ki ömrü buna yetmedi. Sevgili öğrencileri için bu bir esin kaynağı olabilir. Bir başka konu daha var ki, hazırlıkları henüz sürmekle beraber epey ilerlemişti: *Eski Mısır'da Aile ve Kadın*. Bu çalışma için sarfettiği emeklerin boşa gitmemesi için, küçük kızı Emel bu hazırlık malzemesini olabildiği ölçüde toparlayıp yayımlamayı düşünüyor.

Mürüvvet Kurhan'ın çalışmalarında sergilediği bu titizlik, onun ahlâklı, uygar ve sorumluluk bilinciyle yoğrulmuş kişiliğinin bir göstergesidir: Ailesinin, dostlarının ve öğrencilerinin sevgili varlığı, vefalı bir dost, dayanışma içinde bir meslektaş, yaptığı işi her zaman ciddiye alan, yorulmaktan hiç kaçınmayan, çevresindeki sorunlara duyarlı, anlayışlı, insancıl bir hoca, eski öğrenci yıllıklarında sınıfın **Anne**si olarak nitelenen şefkatli bir anne, düşünceli bir evlât ve dört dörtlük bir hanımefendi. Değer yargılarının pek olumlu yönde değişmediği, tersine, duyarlı kişileri tedirgin edecek ölçüde yozlaştığı toplumumuzda, zekânın kurnazlıkla, alçak gönüllülüğün de pısrıklıkla karıştırıldığını üzülerken gözlemleyen insanlardan birisiydi. Ancak, O'nun için hissedilen sevgi ve saygı, bu olumsuzlukları benimsemeyen, iyinin, güzelin kıymetini bilen suskun bir çoğunluğun var olduğunu gösteriyor. Kendisinin de bunu hissetmiş olmasını dilerim. Aramızda yaşadığındaki gibi, ışıkl mekânına fazlasıyla erken ve en verimli çağında ayrılışı da sessiz sedasız oldu.

Mürüvvet'i çok özlüyorum.